

RIKSANTIKVAREN
Postboks 1483 Vika
0116 OSLO

Trondheim, 08.07.2024

Deres ref.:
2024/1391

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2024/2542

Saksbehandler:
Sigrun Aune

Innspill til bevaringsstrategi for landbrukets kulturmiljø

Miljødirektoratet oversender med dette innspill til forslag til bevaringsstrategi for landbrukets kulturmiljøer. Vi viser til invitasjon fra Riksantikvaren om å kommentere på forslaget til bevaringsstrategi. Vi har av kapasitetsmessige hensyn avgrenset og prioritert våre innspill til å omfatte fagområdene naturmangfold og kulturlandskap.

Innledningsvis vil vi peke på at det er positivt at landbrukets kulturmiljøer er et av temaene det er valgt å utvikle bevaringsstrategi for, og vi støtter hovedtrekkene i forslaget fra Riksantikvaren. Samtidig vil vi peke på at vi mener det er viktig med et helhetlig fokus på miljøverdier i denne typen landskap – knyttet til kulturhistorie, landskap og naturmangfold. En bevaringsstrategi bør vektlegge sammenhengen mellom disse og fange opp flere sammenfallende og helhetlige behov. Vi ønsker at dette tydeliggjøres enda sterkere i den endelige bevaringsstrategien for landbrukets kulturmiljø.

Vi har valgt å trekke fram kommentarer spesifikt til deltema 1 (bygninger i jordbruket) og 2 (jordbrukslandskapet).

Bygninger i jordbruket

Det er positivt at seterbygninger er ett av hovedtemaene under deltema 1 bygninger i jordbruket. Ivaretagelse av seterbygninger er en del av å opprettholde et seterlandskap, men det er også viktig å se hvilken type drift som bidrar til å ta vare på denne type helhetlige miljøverdier. I seterrapporten er ett av målene at "Naturmiljø-, kulturmiljø- og landskapsverdier knyttet til setrene i drift er ivaretatt". Seterrapporten peker på at det er viktig å opprettholde og styrke dagens seterdrift, med vekt på driftsformer som bidrar til å ta vare på disse helhetlige miljøverdiene.

Vi foreslår at det legges inn et punkt om "aktiviteter og tiltak" under Bevaring og bruk som sier noe om driftsformer som bidrar til en virkemiddelbruk som tar vare på helhetlige miljøverdier (kulturmiljø, naturmangfold og landskap).

Jordbrukslandskapet

Vi mener at en bevaringsstrategi for jordbrukets kulturmiljø bør være tydelig på at naturmiljø-, kulturmiljø- og landskapsverdier må sees i sammenheng. Dette er nevnt i bevaringsstrategien, men vi mener at det bør komme mer konkret fram i resultatmål, aktiviteter og tiltak.

Vi støtter det som står under Kulturlandskap på s. 18 om at "Kulturlandskapene våre endres. (...) Derfor er det avgjørende å sikre et større mangfold av kulturlandskap med store kulturmiljøverdier og rikt biologisk mangfold." I kulturlandskapet finner vi seminaturlige naturtyper som er formet gjennom jordbruksdrift og skjøtsel over lang tid, og som er avhengig av fortsatt skjøtsel for å opprettholde arts mangfold og økologiske funksjoner. Alle de fem seminaturlige naturtypene er rødlistet ([Artsdatabanken 2018](#)) og 29 prosent av de truede artene i Norge finnes i seminaturlig mark ([Artsdatabanken 2021](#)). Slåttemark er kritisk truet (EN) på rødlista og en utvalgt naturtype, og i [handlingsplanen for slåttemark](#) beskrives samgangen med kulturmiljøverdiene på denne måten: "Dagens gjenværende slåttemarker ligger ofte som del av helhetlige kulturmiljøer og landskap, der naturverdiene er tett knyttet til kulturhistoriske verdier. Særlig der de inngår i slike større, sammenhengende kulturlandskap har de verdi for å forstå tidlige tiders levemåte og bruk av ressursgrunnet." Videre trekkes det fram i handlingsplanen at særlig målet i kulturmiljømeldingen fra 2020 om «Et mangfold av kulturmiljø tas vare på som grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk» er relevant for kulturbetinget natur, både som kulturminner og kulturmiljøer i seg selv, og som del av større kulturmiljøer og landskap. Lignende henvisninger står i handlingsplanene for [kystlynghei og slåttemyr](#).

Det kan gjerne legges til i avsnittet om "samordnet virkemiddelbruk" på side 20 at miljøforvaltningen også har juridiske virkemidler knyttet til naturtyper i jordbrukslandskapet. Slåttemark, kystlynghei og slåttemyr er skjøtelsensbetingte trua naturtyper som er **utvalgte naturtyper** med hjemmel i naturmangfoldloven. Kommunene skal ta særskilt hensyn til forekomster av utvalgte naturtyper i sin arealforvaltning.

Under utfordringer og muligheter savner vi en beskrivelse av utfordringer knyttet til utbygging og nedbygging av areal. Bygging av infrastruktur, boliger og hytter påvirker kulturlandskapet og dette kan være aktuelt å nevne i bevaringsstrategien.

Under aktiviteter og tiltak mener vi at dette siste punktet under Bevaring og bruk er særlig viktig: "Velge ut jordbrukslandskap med store kulturmiljøverdier, utarbeide planer for istandsetting og skjøtsel og sette inn samordnede tiltak og virkemidler for å ta vare på landskapskvalitetene, i samarbeid med eierne." Planene som utarbeides for istandsetting og skjøtsel av kulturmiljøverdier bør sees i sammenheng med planer som utarbeides for naturmangfoldverdier, for eksempel skjøtelsplaner. Vi støtter opp under godt planverk for istandsetting og skjøtsel, og samordnet virkemiddelbruk også på tvers av myndighetsområder, mellom landbruks- og miljømyndigheter.

Vi støtter punktene som står under "kunnskap og kompetanse" og "opplevelse og engasjement", spesielt det som omhandler kartlegging/stedfesting, å viderefremme kunnskap, samt samarbeid

med frivillige. Et bredt fokus på kompetanse og samarbeid med ulike aktører sammenfaller og gir et godt grunnlag for samordning mellom natur-og kulturmiljøforvaltning i helhetlig oppfølging og bevaring av miljøverdier i denne typen landskap.

Miljøforvaltningen kan gjerne nevnes under Interessenter og aktører innen dette deltemaet.

Om det er spørsmål til innspillene er det bare å ta kontakt. Vi kan utdype nærmere om det er behov for det.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Aina Holst
seksjonsleder

Sigrun Aune
seniorrådgiver